

SESSIÓ IN MEMORIAM

DR. SANTIAGO RIPOL GIRONA, ACADÈMIC CORRESPONENT

PONS i PONS, Francesca

Acadèmica Numerària

Santiago Ripol Girona, acadèmic corresponent d'aquesta Reial Acadèmia anomenat el 1977, va néixer l'any 1930 i morí a Barcelona el 22 de novembre del 2021 als 91 anys. Voldria comentar breument els aspectes més rellevants de la seva trajectòria professional.

El Dr. Ripol va cursar la carrera de Medicina a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i es llicencià l'any 1955. Quatre anys després, el 1959, es va doctorar a la mateixa Universitat. La seva tesi doctoral sobre «*Consideraciones físicas, estadísticas y biológicas en el tratamiento radium-roentgen del cáncer de cuello uterino*» va ser guardonada amb el Premi Extraordinari de Doctoral. Entre aquestes dues dates, va contraure matrimoni amb Catalina Carulla Turró, filla del Dr. Vicenç Carulla Riera, un dels principals introductors de la radioteràpia a Espanya. Fins i tot, el diari «*La Vanguardia Española*», en l'apartat «*Ecos de Sociedad*» es va fer ressò de l'esdeveniment en la seva edició de 23 de novembre de 1957.

Voldria plasmar algunes reflexions fetes pel mateix Dr. Ripol, ja que crec recullen la seva manera de veure la carrera professional. Opinava que l'èxit professional ha de ser fruit de moltes hores de concentració, de treball, d'esforç i de lluita, i ha d'arribar pas a pas, esglaó a esglaó, ja que quan s'arriba a la cimera sent molt jove, llevat de casos molt particulars, no es té prou visió de conjunt i experiència per administrar l'èxit. Per això, no creia en els èxits sobtats i considerava que la mitjana edat era la perfecta per canalitzar idees, mantenir un esforç adequat i constant i per administrar positivament l'experiència que es va acumulant amb el pas dels anys.

Coherent amb la seva manera d'entendre la carrera professional, va anar assolint èxits de manera progressiva. El nucli de la seva activitat es va centrar en l'Oncologia Radioteràpica, però en els primers anys de la seva carrera també va tenir relació professional amb la Medicina Física i Rehabilitació, i el Radiodiagnòstic, ja que la titulació de l'especialitat, anomenada en aquell temps Electroradiologia i que va obtenir l'any 1964, abraçava totes aquestes disciplines. La *Junta de Energía Nuclear* el va autoritzar com a usuari d'isòtops radioactius per a aplicacions de radi i fonts encapsulades l'any 1971, com a usuari d'isòtops radioactius per a usos generals mèdics l'any 1972, i li atorgà el títol de Supervisor d'instal·lacions nuclears i radioactives l'any 1978.

Des dels inicis de la seva activitat com a metge va tenir un interès especial per conèixer els protocols i els avenços que s'experimentaven en institucions estrangeres de reconegut prestigi. En el Christie Hospital & Holt Radium Institute de Manchester es va adonar que les dues grans preocupacions dels especialistes d'aquell centre eren la dosimetria i la radioprotecció. Per a ells revestia una importància especial ajustar els tractaments al límit, sense sobrepassar mai la dosi considerada òptima, ja que en cas contrari podrien derivar-se greus perjudicis a llarg termini per al pacient. Les visites del Dr. Ripol a diversos centres oncològics acreditats de França (Toulouse, Marsella, Montpeller), que per a ell van ser massa breus, però summament profitoses, li van permetre la pràctica del càlcul de les dosis i el coneixement directe dels avantatges de les radiacions de supervoltatge i de l'electronteràpia, i va poder veure en acció els nous acceleradors lineals que havien d'obrir una nova era a la pràctica de la radioteràpia. El 1972 va visitar l'Institut Gustave

Roussy a França. En aquest centre va poder observar el funcionament del betatron i va quedar molt impressionat per l'atenció individualitzada que es prestava a cada pacient. En cada cas es discutien els avantatges i inconvenients de totes i cadascuna de les pautes terapèutiques que es podien adoptar, sempre a través de dades científiques obtingudes a partir dels resultats anatomopatològics, hematològics, les característiques i grau d'extensió de les lesions, i l'estat general del pacient. La medicina personalitzada que va començar a descobrir el Dr. Ripol, i que fa referència a l'adaptació del tractament mèdic a les característiques individuals de cada pacient, és actualment considerada com un dels aspectes més rellevants en l'assistència sanitària del futur.

No relacionada directament amb la radioteràpia, però amb evident profit científic també, va ser la visita del Dr. Ripol a la Càtedra de Radiologia de la Facultat de Medicina a la Universitat de Strasbourg. De fet, el Dr. Ripol va tenir vinculació acadèmica amb la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, on va ser Professor Adjunt a la Càtedra de Terapèutica Física del Prof. Badell Suriol entre 1968 i 1973. A més, el 1970 va ser escollit membre de la Reial Acadèmia Europea de Doctors.

El Dr. Ripol va participar en diferents congressos nacionals i internacionals, el que li va permetre conèixer els darrers avenços que s'anaven produint en l'àmbit de la seva especialitat. All llarg de la seva carrera va publicar treballs no tan sols relacionats amb la terapèutica dels pacients oncològics, sinó també amb l'organització assistencial, tant a nivell hospitalari com a nivell de programes de salut. Alguns exemples són: *"Situación de la terapéutica física entre las ciencias"* (1977), *"Situación de la radioterapia entre las especialidades oncológicas"* (1980), *"La radioterapia a Catalunya i a la resta d'Espanya"* (1980), *"Organización del servicio de radioterapia en un hospital general"* (1980) o *"Estudio comparativo entre la medicina social pública y la medicina social privada en sus vertientes asistenciales, políticas, sociales y económicas"* (1992), entre d'altres. També va dedicar alguns treballs a

problemes sanitaris d'interès general relacionats amb les radiacions ionitzants i l'oncologia com: *"La contaminación radiactiva de los alimentos y su importancia sanitaria"* (1978), *"Consumo de tabaco y enfermedad cancerosa"* (1980) o *"Energía atómica, riesgos y beneficios. Usos médicos en radiodiagnóstico y radioterapia"* (1992).

De manera especial el Dr. Ripol recordava amb orgull dos treballs relacionats directament amb la seva família, tots dos publicats als Annals de Medicina i Cirurgia. Són *"El deber cumplido"* (1976), amb motiu del XXV aniversari de l'ingrés a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya del professor Vicente Carulla Riera (qui va ser el seu sogre), i *"Contribución al estudio biográfico-médico de las más ilustres familias de académicos. Los Carulla"* (1978), en memòria del Professor Valentín Carulla i els seus familiars mèdics.

Es podria dir que el Dr. Ripol va ser testimoni i protagonista de la història de la radioteràpia: va començar amb la radioteràpia d'ortovoltatge i la dosimetria 'dibuixada' a partir de radiografies en projeccions diverses; va continuar amb la cobalto-teràpia, que al seu dia va semblar un avenç enorme; i va acabar coneixent el principi de l'alta energia, amb els acceleradors lineals.

Crec que poder ser testimoni de l'evolució d'una especialitat fa més gran la nostra professió i aquest és un privilegi que va tenir el Dr. Ripol, com tenim tots els qui exercim la Medicina.

